

Дячкін О.П., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА (актуальні питання)

Право власності є одним із основоположних прав цивілізованого світу. Відповідно до ст. 13 та ст. 41 Конституції України, держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності, право приватної власності є непорушним [1]. Усі суб'єкти права власності визнаються рівними перед законом і захищаються законодавством, у тому числі законом про кримінальну відповідальність, зокрема ст. ст. 194 та 196 КК за умисне або необережне знищення або пошкодження чужого майна.

Питанням кримінально-правової охорони власності від знищення або пошкодження чужого майна, свої праці присвячували Н.О. Антонюк, О.О. Дудоров, В.П. Ємельянов, В.А. Мисливий, В.П. Тихий, І.М. Чуб, та інші вчені. Але, незважаючи на наукову розробленість теми захисту власності злочинів, як в Україні, так і в інших державах, при прийнятті вказаних норм національний законодавець не продемонстрував достатньої ретельності, а тому проблеми кримінально-правового захисту об'єктів власності і життєзабезпечення, а також пов'язаних з ними безпеки життя та здоров'я людей залишаються.

Суспільна небезпечність знищення та пошкодження чужого майна полягає в унеможливленні або істотному обмеженні реалізації суб'єктами права власності, що може мати й інші негативні наслідки. Посягання на власність, що спричинило знищення або пошкодження майна своїм основним наслідком має настання майнової шкоди від повної або часткової втрати вказаним майном

своїх фізичних, а також економічних та юридичних властивостей. Від протиправного заволодіння чужим майном таке посягання відрізняється тим, що відновлення і повернення вказаних речей власнику, в їх первинному вигляді, становиться неможливим. Особливо це є чутливими у випадках знищення або пошкодження унікальних речей, які існують в одиничних екземплярах. Тому суспільна небезпечність наслідків у вигляді знищення або пошкодження майна об'єктивно є більш суспільно небезпечною, ніж його протиправне вилучення і заволодіння ним без спричинення втрати таким майном фізичних, а також економічних властивостей, що зберігає можливість повного відновлення його юридичних властивостей шляхом повернення власнику.

Стаття 196 КК сформульована так: «Необережне знищення або пошкодження чужого майна, що спричинило тяжкі тілесні ушкодження або загибель людей» [2]. З її буквального тлумачення витікає, що предметом злочину за ст. 196 КК є будь-яке і у будь-якій кількості чуже майно, що знищується або пошкоджується з необережності. Нижня межа вартості, кількості та об'єму майна, що знищується або пошкоджується з необережності, а також його значимість, для вирішення питання про кримінальну відповідальність за такі дії не визначена, а тому може обмежуватись лише положеннями ч. 2 ст. 11 КК про малозначність діяння, тобто є категорією оцінювальною або, за аналогією із статтями 185, 190 та 191 КК, а також відповідати примітці до ст. 51 КУпАП, тобто має перевищувати 0,2 розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян (далі НМДГ) або, станом на 2018 рік, - 170 гривень. При цьому, склад злочину за ст. 194 КК - умисне знищення або пошкодження чужого майна утворюють лише такі діяння, якими було знищено або пошкоджено майно у великих розмірах, тобто, коли на момент вчинення злочину спричинена шкода у 250 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Таким чином, за умисне знищення або пошкодження чужого майна кримінальна відповідальність настає у разі, якщо заподіяна при цьому шкода

на сьогодні становить 212500 і більше гривень, а у разі необережного знищення або пошкодження – при настанні шкоди на суму, що перевищує 850 гривень та спричинило тяжкі тілесні ушкодження або загибель людей. Такий істотний розрив між нижніми порогами майнової шкоди, взятими за основу для криміналізації в статтях 194 та 196 КК при посяганні на один і той же основний безпосередній об'єкт вбачається нелогічним, особливо з урахуванням того, що умисна форма вини, у порівнянні з необережною, є більш суспільно небезпечною.

Основним безпосереднім об'єктом злочинів, передбачених ст. ст. 196 і 194 КК, є право власності певної особи. Основний склад злочину за ч. 1 ст. 194 КК утворюють посягання лише на власність як безпосередній об'єкт злочину. В ст. 196 КК зазначається, що безпосереднім об'єктом злочину, окрім права власності, є здоров'я або життя людей. В ст. 196 КК та інших, законодавець вживає термін «людей», що у буквальному розумінні має означати декілька, дві і більше, особи, але не відповідає його тлумаченню та слідчій і судовій практиці, відповідно до яких його розуміють як заподіяння тяжких тілесних ушкоджень або смерті хоча б одній людині [3, с. 200; 4, с. 168; 5, с. 195]. Вказане суперечить принципу формальної визначеності злочину, а тому підлягає коригуванню.

Зі змісту ст. 196 КК помітно, що головною умовою криміналізації необережного знищення або пошкодження чужого майна законодавець встановив настання, крім знищення або пошкодження майна, тяжкої шкоди здоров'ю або смерті людини.

По суті конструкція статті 196 КК спрямована більше на покарання за необережне спричинення тяжких тілесних ушкоджень або смерті людині, ніж на запобігання необережному знищенню чи пошкодженню чужого майна і кару за них, бо перше виступає обов'язковою умовою кримінальної відповідальності за останнє, незалежно від розміру спричиненої з необережності майнової шкоди. При цьому саме необережне знищення або пошкодження майна може бути у як розмірах, що межують з незначним, так і навпаки, сягати великих та

особливо великих, а також спричинювати інші суспільно небезпечні наслідки, наприклад, знищення виробництва важливої для країни продукції, підбив її економічної безпеки, обороноздатності тощо, але, без настання тяжких тілесних ушкоджень або смерті людині, воно не утворює складу злочину за ст. 196 КК.

Життя, здоров'я людини, а також власність є самостійними та важливими об'єктами кримінально-правової охорони, але їх не можна вважати рівноцінними, а тому й ступінь суспільної небезпечності посягання на них різний – здоров'я та життя людини є найвищою соціальною цінністю, останню з яких, у разі втрати, неможливо відновити. Окрім того, заподіяння смерті декільком особам має більшу суспільну небезпечність ніж заподіяння смерті одній, а тому у низці статей (п. 1 ч. 2 ст. 115, ч. 2 ст. 119 КК та ін.) обґрунтовано передбачене у якості обставини, що обтяжує покарання, є кваліфікуючою ознакою. За вбивство через необережність в КК України передбачена кримінальна відповідальність не тільки статтею 119 КК, але й в низці інших статей, наприклад, ст.ст. 270-1, 276, 277-283, 286-288, 292, 314 та ін., що є логічним бо необережне заподіяння смерті людині у вказаних випадках є наслідком порушень певних правил безпеки чи нормального функціонування об'єктів життєзабезпечення, одними із наслідків яких може бути заподіяння смерті людині або тяжкої шкоди її здоров'ю. Поставлення ж кримінально-правової охорони власності в залежність й від наявності одночасного посягання і заподіяння ним смерті людині або шкоди її здоров'ю значною мірою послабляє охорону власності. Пов'язувати настання кримінальної відповідальності за необережне знищення або пошкодження чужого майна зі спричиненням тяжких тілесних ушкоджень або загибеллю людини, настанням інших суспільно небезпечних наслідків зайве, бо це створює конкуренцію об'єктів, уникнення якої можливе шляхом виключення з тексту ст. 196 КК як ознак складу злочину спричинення тяжких тілесних ушкоджень або загибелі людей та, у разі фактичного їх заподіяння, здійснювати кваліфікацію за сукупністю злочинів, передбачених ст. 196 та ст. 128 або 119 КК.

З метою усунення вказаних недоліків, пропонується: 1) частину 1 ст. 194 КК викласти у наступній редакції: «1. Умисне знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло шкоду у значних розмірах, - »

2) частини 1 і 2 ст. 194 КК вважати відповідно частинами 2 і 3.

3) викласти статтю 196 КК у трьох частинах з диспозиціями у наступній редакції: «1. Необережне знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло шкоду у значних розмірах, -

2. Необережне знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло шкоду у великих розмірах, -

3. Необережне знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло шкоду у особливо великих розмірах, - ...».

Спричинення людині тілесних ушкоджень середньої тяжкості або тяжких, а також смерть людини через необережне знищення або пошкодження майна утворює самостійні злочини, які мають підлягати кваліфікації за статтями, якими передбачені відповідні злочини проти життя та здоров'я особи.

Вказане дозволило б усунути вказані недоліки та проблемні питання кримінальної відповідальності за посягання на власність, життя та здоров'я особи, які є в Кримінальному кодексі України, а також сприяло б більш ефективному кримінально-правовому захисту вказаних об'єктів охорони.

Список використаної літератури

1. Конституція України.
2. Кримінальний кодекс України.
3. Про судову практику в справах про злочини, пов'язані з порушенням режиму відбування покарання в місцях позбавлення волі. / Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.03.1993 р. № 2 // Пост. пленумів ВС України та вищих спеціалізованих судів України в кримінальних та адміністративних провадженнях : (ОФЦ. ТЕКСТ)/Упоряд. С.А. Кузьмін, М.С. Кучеренко, - К. : ПАЛИВОДА А.В., 2016. – 860 с.
4. Про судову практику в справах про знищення та пошкодження державного чи колективного майна шляхом підпалу або внаслідок порушення встановлених

законодавством вимог пожежної безпеки. / Постанова Пленуму Верховного Суду України від 02.07.1976 р. № 4 // Пост. пленумів ВС України та вищих спеціалізованих судів України в кримінальних та адміністративних провадженнях : (ОФЦ. ТЕКСТ)/Упоряд. С.А. Кузьмын, М.С. Кучеренко, - К. : ПАЛИВОДА А.В., 2016. – 860 с.

5. Про застосування судами законодавства, що передбачає відповідальність за посягання на життя, здоров'я, гідність та власність суддів і працівників правоохоронних органів. / Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.06.1992 р. № 8 // Пост. пленумів ВС України та вищих спеціалізованих судів України в кримінальних та адміністративних провадженнях : (ОФЦ. ТЕКСТ)/Упоряд. С.А. Кузьмын, М.С. Кучеренко, - К. : ПАЛИВОДА А.В., 2016. – 860 с.

Задорожня Ю.О., студентка

Науковий керівник: Соболь О.І., к.ю.н.,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)

ЕВТАНАЗІЯ ЯК КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Як відомо, людське життя є неповторним й унікальним природним феноменом. Воно виникає незалежно від волі людини і свідомості самої людини; дається кожній людині лише один раз. Одним зі складових змісту права людини на життя справедливо вважають право людини померти у природний спосіб та вимагати, щоб природні процеси вмирання проходили природним шляхом. Тому існує заборона свавільного позбавлення життя людини (боротьба з терористичними актами, проведення миролюбної політики державою, заборона смертної кари) [1, с. 163].